

**ZAKON O ARBITRAŽI**  
**I OSNOVNE ODREDBE**  
**(GENERAL PROVISIONS)**

**Predmet**

**Član 1**

Ovim zakonom uređuje se arbitražno rješavanje sporova bez elementa inostranosti i sa elementom inostranosti i priznanje i izvršenje arbitražnih odluka.

**Primjena zakona**  
**(Scope of application, § 1)**

**Član 2**

Ovaj zakon primjenjuje se kad je mjesto arbitraže na teritoriji Crne Gore.

Odredbe ovog zakona ne mogu uticati na drugi zakon kojim je propisano da se pojedini sporovi ne mogu rješavati arbitražom ili se mogu rješavati arbitražom samo u skladu sa odredbama tog zakona.

**Značenje izraza**  
**(Definitions and rules of interpretation § 2)**

**Član 3**

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) *arbitraža* je postupak pred arbitražnim tribunalom bez obzira organizuje li ga ili njegovo djelovanje obezbjeđuje arbitražna institucija ili ne;
- 2) *arbitražni tribunal* je jedan arbitar ili arbitražno vijeće;
- 3) *arbitražna institucija* je pravno lice koje organizuje i obezbjeđuje djelovanje arbitražnog tribunala;

4) *arbitar* je pojedinac ili član odnosno predsjednik vijeća arbitražnog tribunala;

5) *spor bez elementa inostranosti* je spor u kojem su stranke fizička lica sa prebivalištem ili uobičajenim boravištem u Crnoj Gori, odnosno pravna lica koja su osnovana po pravu Crne Gore;

6) *spor sa elementom inostranosti* je spor u kojem je jedna od stranaka fizičko lice sa prebivalištem ili uobičajenim boravištem u drugoj državi odnosno pravno lice koje je osnovano po stranom pravu i čije je sjedište u drugoj državi;

7) *pravno lice* je organ vlasti, organ lokalne samouprave, privredno društvo, javno preduzeće, javna ustanova, nevladina organizacija, investicioni fond, drugi fond, sportska organizacija, kao i drugo udruženje ili organizacija koje u okviru svog poslovanja stalno ili povremeno ostvaruje ili pribavlja sredstva i njima raspolaže.

### **Prijem pismena (Receipt of written communications § 3)**

#### **Član 4**

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, smatraće se da su pismena dostavljena onoga dana kad budu predata adresatu na poštansku adresu na kojoj redovno prima poštu ili osobi ovlašćenoj za prijem pismena.

Ako adresat nije izričito odredio poštansku adresu ili to ne proizilazi iz okolnosti slučaja, poštanska adresa je adresa sjedišta, prebivališta odnosno uobičajenog boravišta ili adresa navedena u glavnom ugovoru ili u sporazumu o arbitraži.

Ako nijedno od mjesta navedenih u stavu 2 ovoga člana nije poznato, smatraće se da su pismena dostavljena onog dana kad bude pokušana njihova predaja na posljednju poznatu poštansku adresu, pod uslovom da su bila uredno otpremljena preporučenim pismom uz povratnicu ili na drugi način kojim se može potvrditi da je predaja bila pokušana.

Smatraće se da je predaja izvršena i ako adresat kome se dostava obavlja u skladu sa ovim članom odbije da primi pismo.

Odredbe stava 1 ovog člana ne primjenjuju se na pismena koja se dostavljaju u postupku pred sudom.

### **Odricanje prava na prigovor (Waiver of right to object § 4)**

#### **Član 5**

Stranka koja zna ili je morala znati da se neka odredba ovog zakona od čije primjene stranke mogu odstupati ne poštuje ili da neki uslov iz sporazuma o arbitraži nije ispunjen, pa uprkos tome nastavi da učestvuje u arbitraži, a da bez odlaganja nije izjavila prigovor zbog nepoštovanja ili nije prigovorila u predviđenom roku, gubi pravo na prigovor kojim se poziva na nepoštovanje te zakonske odredbe ili tog uslova.

**Područje sudske intervencije  
(Extent of court intervention § 5)**

**Član 6**

Sudovi u vezi arbitraže preduzimaju samo one radnje koje su propisane ovim zakonom.

**Nadležni sud za određena pitanja arbitražne pomoći  
(Court or other authority for certain functions of arbitration assistance and supervision § 6)**

**Član 7**

Za odlučivanje o imenovanju arbitara, nadležnosti arbitražnog tribunala, dostavljanje odluke, odlučivanje o tužbi za poništaj arbitražne odluke i o zahtjevu za priznanje nadležan je Privredni sud u Podgorici.

Pravnu pomoć u izvođenju dokaza i dostavljanju odluke obavlja stvarno nadležni sud za pružanje pravne pomoći, a mjesno nadležan prema mjestu na kome treba preduzeti određenu radnju.

**II SPORAZUM O ARBITRAŽI  
(ARBITRATION AGREEMENT)**

**Pojam i forma sporazuma  
(Definition and form of arbitration agreement § 7)**

**Član 8**

Sporazum o arbitraži je sporazum kojim stranke predviđaju rješavanje putem arbitraže svih ili određenih sporova koji su među njima nastali ili bi mogli nastati iz određenog ugovornog ili vanugovornog odnosa.

Sporazum o arbitraži može biti u obliku arbitražne klauzule kao sastavni dio nekog ugovora ili u obliku posebnog sporazuma.

Sporazum o arbitraži mora biti zaključen u pisanom obliku.

Sporazum o arbitraži je zaključen u pisanom obliku ako:

- 1) je sadržan u ispravama koje su stranke potpisale ili je zaključen razmjenom poruka putem sredstava komunikacije, koja omogućavaju pisani dokaz o sporazumu stranaka, bez obzira da li su te poruke stranke potpisale;
- 2) nakon usmeno zaključenog sporazuma o arbitraži jedna stranaka uputi drugoj pisano obavještenje u kojem se poziva na prethodno zaključen usmeni sporazum, a druga stranka blagovremeno ne prigovori sadržaju primljenog obavještenja, što se prema običajima smatra prihvatom ponude;
- 3) se stranke u pisanom ugovoru pozovu na drugo pismeno koje sadrži sporazum o arbitraži (opšti uslovi poslovanja, opšti uslovi za zaključenje pravnog posla, tekst drugog ugovora i sl.) ako je cilj tog pozivanja da sporazum o arbitraži postane sastavni dio osnovnog ugovora;
- 4) se u teretnici izričito poziva na arbitražnu klauzulu u brodarskom ugovoru;
- 5) tužilac pisanim putem pokrene arbitražni postupak, a tuženi izričito prihvati arbitražu i s tim se saglasi u pisanoj formi ili u izjavi na zapisniku na ročištu, kao i ako uzme učešće u arbitražnom postupku i do upuštanja u raspravljanje o predmetu spora ne istakne prigovor da ne postoji sporazum o arbitraži, odnosno ne ospori nadležnost arbitražnog tribunala.

#### **Odnos sporazuma o arbitraži i tužbe sudu (Arbitration agreement and substantive claim before court § 8)**

#### **Član 9**

Ako su stranke za rješavanje određenog spora ugovorile arbitražu, sud kojem je podnesena tužba u istom sporu između istih stranaka na prigovor stranke ogласиće se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciti tužbu, osim ako nađe da sporazum o arbitraži nije punovažan, da je prestao da važi ili da se ne može izvršiti.

Prigovor iz stava 1 ovog člana stranka može da podnese najkasnije u odgovoru na tužbu.

#### **Sporazum o arbitraži i privremene mjere suda (Arbitration agreement and interim measures by court § 9)**

#### **Član 10**

U skladu sa sporazumom o arbitraži, prije pokretanja arbitražnog postupka ili u toku postupka, svaka stranka može da podnese sudu zahtjev za donošenje privremene mjere i sud može da odredi privremenu mjeru.

### **III SASTAV ARBITRAŽNOG TRIBUNALA (COMPOSITION OF ARBITRAL TRIBUNAL)**

#### **Broj arbitara (Number of arbitrators § 10)**

##### **Član 11**

Arbitražni postupak sprovodi se pred pred arbitražnim tribunalom kojeg čini jedan arbitar (arbitar pojedinac) ili više arbitara (arbitražno vijeće).

Broj arbitara arbitražnog tribunala određuju stranke.

Ako je sporazumom o arbitraži predviđeno više arbitara, njihov broj mora da bude neparan.

Ako stranke same ne odrede broj arbitara, arbitražni tribunal čine tri arbitra.

#### **Imenovanje arbitara (Appointment of arbitrators § 11)**

##### **Član 12**

Arbitar može biti svako fizičko lice koje je poslovno sposobno, bez obzira na državljanstvo.

Stranke se mogu sporazumjeti o postupku imenovanja arbitara, a ako to sporazumom nije predviđeno, arbitri se imenuju u skladu sa ovim zakonom.

Ako spor treba da riješi arbitar pojedinac, njega sporazumno imenuju stranke u roku od 30 dana od dana kada jedna stranka pozove drugu stranku da zajednički imenuju arbitra. Ako takvog sporazuma nema, imenovanje vrši organ koju su stranke sporazumom odredile (u daljem tekstu: organ imenovanja), a ako nema organa imenovanja ili to ne učini, imenovanje vrši nadležni sud.

Ukoliko je pravilima o arbitraži predviđen mehanizam izbora ili određivanja organa imenovanja, tijelo koje je izabrano ili određeno na taj način vrši funkciju organa imenovanja.

Ako spor rješavaju tri arbitra, svaka stranka imenuje jednog arbitra u roku od 30 dana od dana kada je druga stranka pozove to da učini. Ako pozvana stranka to ne učini, arbitra imenuje organ imenovanja, a ako tog organa nema ili to ne učini, imenovanje vrši nadežni sud.

Predsjednika vijeća arbitražnog tribunala (u daljem tekstu: predsjednik vijeća) biraju imenovani arbitri u roku od 30 dana od dana njihovog imenovanja. Ako ga ne izaberu, imenovanje vrši organ imenovanja, a ako tog organa nema ili to ne učini, imenovanje vrši nadležni sud.

Protiv odluke suda iz st. 3, 5 i 6 ovog člana kojom se imenuje arbitar nije dozvoljena žalba.

U slučaju da arbitražno vijeće čini više od tri arbitra, arbitri se imenuju u skladu sa st. 5 i 6 ovog člana, tako što svaka stranka imenuje jednak broj arbitara.

### **Prava i obaveze arbitara**

#### **Član 13**

Izjavu o prihvatanju dužnosti arbitar mora dati pisano, što može obaviti i tako što će potpisati sporazum stranaka o arbitraži.

Arbitar je dužan arbitražu voditi primjerenom brzinom, blagovremeno preduzimati radnje u postupku i brinuti da se izbjegne svako odugovlačenje postupka.

Arbitar ima pravo na naknadu troškova i na nagradu za obavljeni rad osim ako se tih prava izričito pisano odrekao.

Stranke solidarno odgovaraju za isplatu naknade troškova i nagrade.

Ako arbitar odredi visinu naknade svojih troškova i nagrade, njegova odluka ne obavezuje stranke ako je ne prihvate. Ako stranke ne prihvate tu odluku, o naknadi troškova i o nagradi odlučiće, na prijedlog arbitra ili stranke, arbitražna institucija odnosno organ imenovanja i ta odluka je izvršna isprava protiv stranaka iz spora pred arbitražnim tribunalom.

### **Razlozi za izuzeće arbitara (Grounds for Challenge § 12)**

#### **Član 14**

Lice koje je predloženo za arbitra dužno je da iznese sve okolnosti koje bi mogle da opravdano izazovu sumnju u njegovu nezavisnost ili nepristranost.

Arbitar je dužan da od dana imenovanja i u toku postupka bez odlaganja iznese strankama okolnosti iz stava 1 ovog člana osim ako ih je o njima već ranije na pouzdan način obavjestio.

Izuzeće arbitra može se tražiti ako postoje okolnosti koje izazivaju opravdanu sumnju u njegovu nezavisnost ili nepristranost ili ako arbitar nema potrebna svojstva o kojima su se stranke sporazumjele.

Stranka može tražiti izuzeće arbitra koga je imenovala ili u čijem je imenovanju učestvovala samo ako je razlog za izuzeće nastao ili je stranka za njega saznala nakon što je arbitar imenovan.

### **Postupak izuzeća (Challenge procedure § 13)**

#### **Član 15**

Stranke su slobodne da se dogovore o postupku izuzeća arbitra.

Ako se stranke ne dogovore o postupku izuzeća, stranka može podnijeti pisani zahtjev za izuzeće arbitra u roku od 15 dana od dana kada je saznala za imenovanje arbitra ili za razloge za izuzeće arbitražnom tribunalu.

Ako se arbitar čije se izuzeće traži ne povuče ili se druga stranka ne složi sa zahtjevom za njegovo izuzeće, odluku o izuzeću donijeće bez odlaganja arbitražni tribunal u sastavu u kome učestvuje i arbitar čije se izuzeće traži.

Ako izuzeće na osnovu postupka koji su stranke dogovorile ili na osnovu postupka iz stava 1 ovog člana ne uspije, stranka koja je podnijela zahtjev za izuzeće može zahtijevati, u roku od 30 dana od dana prijema odluke kojom se odbija izuzeće, od nadležnog suda da donese odluku o zahtjevu za izuzeće, protiv koje nije dozvoljena žalba.

Arbitražni tribunal može nastaviti arbitražni postupak i donijeti arbitražnu odluku iako je postupak izuzeća u toku.

### **Nevršenje i nemogućnost vršenja dužnosti arbitra (Failure or impossibility to act § 14)**

#### **Član 16**

Ako arbitar zbog pravnih ili stvarnih razloga ne može obavljati svoju dužnost, njegov mandat prestaje ako se povuče sa te dužnosti ili ako se stranke sporazumiju o njenom prestanku.

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, one se mogu sporazumjeti o prestanku dužnosti arbitra koji propušta ili odugovlači ispunjavanje svojih dužnosti.

Ako se stranke ne sporazumiju o prestanku dužnosti arbitra, stranka koja smatra da arbitar nije više u stanju da obavlja svoju dužnost ili da ne izvršava dužnost u primjerenom roku, može da zatraži od arbitražne institucije, organa imenovanja ili nadležnog suda da donese odluku o prestanku dužnosti arbitra.

Ako se arbitar povuče sa dužnosti ili se stranka saglasi sa prestankom dužnosti arbitra, to ne znači da se time priznaje osnovanost razloga za prestanak dužnosti arbitra.

Protiv odluke nadležnog suda o prestanku dužnosti arbitra nije dozvoljena žalba.

### **Imenovanje novog arbitra (Appointment of substitute arbitrator § 15)**

#### **Član 17**

Ako mandat arbitra prestane na osnovu odredaba čl. 14 i 16 ovog zakona ili zbog njegovog povlačenja sa dužnosti ili zbog opoziva njegove dužnosti na osnovu sporazuma stranaka ili u bio kojem drugom slučaju prestanka njegove dužnosti, imenovaće se zamjenik arbitra u skladu sa odredbama ovog zakona kojima je propisano imenovanje arbitra.

### **IV NADLEŽNOST ARBITRAŽNOG TRIBUNALA (JURISDICTION OF ARBITRAL TRIBUNAL)**

#### **Odlučivanje arbitražnog tribunala o nadležnosti (Competence of arbitral tribunal to rule on its jurisdiction § 16)**

#### **Član 18**

Nadležnost arbitražnog tribunala određuje se sporazumom stranaka.

Arbitražni tribunal može odlučivati o svojoj nadležnosti, uključujući i odlučivanje o svakom prigovoru o postojanju ili valjanosti sporazuma o arbitraži.

Ako je sporazum o arbitraži zaključen kao arbitražna klauzula, ona se prilikom odlučivanja o prigovoru o postojanju ili punovažnosti sporazuma o arbitraži razmatra nezavisno od ostalih odredaba tog sporazuma.

Odluka arbitražnog tribunala o tome da je ugovor koji sadrži arbitražnu klauzulu ništav sama po sebi ne znači ništavost arbitražne klauzule.



## **Prigovor nenadležnosti i prekoračenje ovlašćenja**

### **Član 19**

Prigovor da arbitražni tribunal nije nadležan tuženi mora podnijeti najkasnije kad i odgovor na tužbu u kome se upustio u raspravljanje o predmetu spora.

Prigovor da arbitražni tribunal prekoračuje granice svojih ovlašćenja stranka mora da podnese čim pitanje za koje se tvrdi da prelazi granice njegovih ovlašćenja bude iznijeto u arbitražnom postupku.

Stranka ima pravo na podnošenje prigovora o nenadležnosti i u slučaju da je imenovala arbitra ili je učestvovala u njegovom imenovanju.

Arbitražni tribunal može u slučaju iz st. 1 i 2 ovog člana, da dozvoli da se i prigovori podnesu kasnije, ako ocijeni da je do zakašnjenja došlo iz opravdanih razloga.

Arbitražni tribunal može odlučivati o prigovoru kao o prethodnom pitanju ili u odluci o predmetu spora.

Ako arbitražni tribunal o prigovorima odluči kao o prethodnom pitanju, svaka stranka može u roku od 30 dana od dana dostavljanja odluke da zahtjeva od suda određenog zakonom da odluči o tom pitanju i protiv odluke suda nije dozvoljena žalba.

Arbitražni tribunal može nastaviti postupak i donijeti arbitražnu odluku za vrijeme dok je u toku postupak pred sudom o prigovorima iz st. 1 i 2 ovog člana.

## **V PRIVREMENE MJERE**

### **Ovlašćenje arbitražnog tribunala da odredi privremene mjere (Power of arbitral tribunal to order interim measures § 17)**

### **Član 20**

Ukoliko se stranke nisu drugačije sporazumjele, arbitražni tribunal može, na zahtjev stranke, odrediti privremene mjere.

Privremena mjera se određuje u obliku odluke ili u drugoj formi. Privremenom mjerom arbitražni tribunal prije donošenja konačne odluke o predmetu spora, nalaže stanci da:

- (a) sačuva ili uspostavi dotadašnje stanje do odlučivanja o sporu;
- (b) preduzme radnje kako bi spriječila ili da se uzdrži od radnji koje mogu prouzrokovati trenutnu ili neposrednu štetu ili uticati na sam arbitražni postupak;
- (c) sačuva imovinu iz koje kasnija odluka može biti namirena: ili

(d) sačuva dokaze i činjenice koji mogu biti značajni za rješavanje spora.

**Uslovi za određivanje privremenih mjera**  
**(Conditions for granting interim measures § 17 A)**

**Član 21**

Stranka koja zahtijeva privremene mjere na osnovu čl. 20, stav 2, tač. (a), (b) i (c), mora arbitražnom tribunalu dokazati da:

(a) će šteta koja ne može biti adekvatno nadoknađena vjerovatno nastati ako privremena mjera ne bude određena i da je takva šteta veća od štete koju trpi stranka protiv koje je mjera određena; i

(b) postoji razumna mogućnost da će stranka koja je zahtijevala privremenu mjeru uspjeti u meritumu. Utvrđivanje ove mogućnosti neće uticati na slobodu odlučivanja arbitražnog tribunala u donošenju kasnijih odluka.

(2) U vezi sa zahtjevom za privremene mjere na osnovu čl. 20 , stav 2, tač. (d), zahtjevi iz stava 1, tač. a i b ovog člana će se primijeniti samo u mjeri u kojoj arbitražni tribunal to smatra odgovarajućim.

**Izmjena, obustava, prestanak**  
**(Conditions for granting interim measures § 17 D)**

**Član 22**

Arbitražni tribunal može izmijeniti, obustaviti ili prekinuti privremenu mjeru na zahtjev bilo koje stranke.

Arbitražni tribunal može, u izuzetnim okolnostima, izmijeniti, obustaviti ili prekinuti privremenu mjeru na spostvenu inicijativu, a nakon prethodnog obavještenja stranaka.

**Obezbjedenje**  
**(Provision of security § 17 E)**

**Član 23**

Arbitražni tribunal može zahtijevati od stranke koja predlaže određivanje privremene mjere da položi odgovarajućeg obezbjeđenja.

**Obavještenje**  
**(Disclosure § 17 F)**

## **Član 24**

Arbitražni tribunal može zahtijevati neodložno obavještenje od svake stranke o izmjeni činjenica na osnovu kojih je privremena mjera zahtijevana ili određena.

### **Troškovi i naknada štete (Costs and damages § 17 G)**

## **Član 25**

Stranka koja zahtijeva privremene mjere odgovorna je za sve troškove ili štetu uzrokovanu tom mjerom drugoj stranci, ukoliko arbitražni tribunal kasnije utvrdi da u tom slučaju određivanje privremene mjere nije bilo potrebno.

Arbitražni tribunal može odlučiti o ovim troškovima i naknadi štete u bilo kojoj fazi postupka.

### **Priznanje i izvršenje privremenih mjera (Recognition and enforcement § 17 H)**

## **Član 26**

Privremena mjera određena od strane arbitražnog tribunala priznaće se i, osim ukoliko arbitražni tribunal odluči drugačije, izvršiti na osnovu zahteva nadležnom sudu u skladu sa odredbama člana 27, bez obzira na zemlju u kojoj je privremena mjera određena.

Stranka koja zahtijeva ili kojoj je priznata ili izvršena privremena mjera, neodložno će obavijestiti sud o svakoj izmjeni, obustavi ili prestanku te privremene mjere.

Sud države u kojoj se zahtijeva priznanje ili izvršenje može, ukoliko to smatra pogodnim, odrediti da stranka koja podnosi zahtjev pruži odgovarajuće obezbjeđenje, ukoliko arbitražni tribunal već nije odlučio u pogledu obezbjeđenja ili gdje takvu odluku smatra neophodnom radi zaštite prava trećih.

### **Razlozi za odbijanje priznanja i izvršenja privremene mjere (Grounds for refusing recognition and enforcement § 17 I)**

## **Član 27**

Priznanje i izvršenje privremene mjere mogu se odbiti na zahtjev stranke protiv koje su određene ukoliko sud ocijeni da je:

- (1) odbijanje opravdano iz razloga utvrđenih u članu 50 stav 1, tač. 1 do 4; ili
- (2) odluka arbitražnog tribunala u pogledu obezbjeđenja privremene mjere koju je arbitražni tribunal odredio, nije ispoštovana; ili
- (3) privremena mjera okončana ili suspendovana od strane arbitražnog tribunala ili, suda na čijoj teritoriji je sjedište arbitraže, gdje je sud na to ovlašćen, ili na osnovu prava u skladu sa kojim je privremena mjera određena.

Priznanje i izvršenje privremene mjere mogu se odbiti i ukoliko sud utvrdi:

- (1) da privremena mjera nije u skladu sa ovlašćenjima suda, osim ukoliko sud odluči da privremenu mjeru prilagodi svojim ovlašćenjima i procedurama u cilju izvršenja, ne mijenjajući njenu suštinu; ili
- (2) postojanje osnova utvrđenog u članu 36 stav 2 tač. 1 ili 2, koji se primjenjuju na priznanje i izvršenje privremene mjere.

Bilo koja odluka suda donijeta na osnovu st. 1 i 2 ovog člana, ima važenje samo u pogledu zahtjeva za priznanje i izvršenje privremene mjere. Sud neće, u donošenju te odluke, razmatrati suštinu privremene mjere.

### **Određivanje privremenih mjera od strane suda (Court-ordered interim measures § 17 J)**

#### **Član 28**

Sud ima ista ovlašćenja u određivanju privremene mjere u odnosu na arbitražni postupak koja ima i u sudskom postupku, bez obzira da li je njihovo sjedište na teritoriji Crne Gore.. Sud će ta ovlašćenja ostvariti u skladu sa svojim procedurama imajući u vidu posebna obilježja međunarodne arbitraže.

### **VI VOĐENJE ARBITRAŽNOG POSTUPKA (CONDUCT OF ARBITRAL PROCEEDINGS)**

#### **Ravnopravnost stranaka u postupku (Equal treatment of parties § 18)**

#### **Član 29**

Stranke su ravnopravne u postupku pred arbitražnim tribunalom.

Arbitražni tribunal dužan je da svakoj stranci omogući da iznese svoje stavove i dokaze, kao i da se izjasni o radnjama i predlozima protivne stranke.

### **Određivanje pravila postupka (Determination of rules of procedure § 19)**

#### **Član 30**

Stranke su slobodne da same sporazumno odrede pravila postupka po kojima će arbitražni tribunal postupati ili da upute na određena arbitražna pravila, u skladu sa odredbama ovog zakona.

Ako stranke sporazumno ne odrede pravila arbitražnog postupka, arbitražni tribunal može voditi arbitražni postupak na način koji smatra cjelishodnim, u skladu sa odredbama ovog zakona.

Ako je spor sa elementom inostranosti, stranke se mogu sporazumeti da se na arbitražni postupak primijeni strano pravo, u skladu sa odredbama ovog zakona.

Ovlašćenje arbitražnog tribunala iz stava 3 ovog člana obuhvata i pravo da odlučuje o dopuštenosti, značaju i dokaznoj snazi predloženih i izvedenih dokaza.

### **Mjesto arbitraže (Place of arbitration § 20)**

#### **Član 31**

Stranke mogu sporazumno da odrede mjesto arbitraže.

Ako stranke nijesu odredile sporazumno mjesto arbitraže, mjesto arbitraže odrediće arbitražni tribunal vodeći računa o okolnostima spora, uključujući i pogodnost određenog mjesta za stranke.

Ako su se stranke sporazumjele da organizaciju arbitraže povjere arbitražnoj instituciji, mjesto arbitraže se određuje prema njenim pravilima.

Ako mjesto arbitraže nije određeno u skladu sa odredbama st. 1 do 3 ovoga člana, smatra se da je mjesto arbitraže ono mjesto koje je u odluci označeno kao mjesto njenog donošenja.

Ako se stranke o tome nijesu drukčije sporazumjele, izuzetno od odredaba stava 1 i 2 ovog člana, arbitražni tribunal može da se sastane na bilo kojem mjestu koje smatra prikladnim radi vijećanja arbitara, saslušanja svjedoka, vještaka ili stranaka, pregleda robe, predmeta ili isprava.

**Početak arbitražnog postupka  
(Commencement of arbitral proceedings § 21)**

**Član 32**

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, arbitražni postupak počinje:

- 1) ako se arbitraža sprovodi pred arbitražnim tribunalom čije djelovanje organizuje i obezbjeđuje arbitražna institucija – onog dana kad ta arbitražna institucija primi obavještenje o arbitraži;
- 2) ako se sprovodi *ad hoc* arbitraža – onog dana kad tuženi primi obavještenje o tome da je protivna stranka imenovala arbitra ili predložila arbitra pojedinca i uz obavještenje poziv da imenuje drugoga arbitra ili da se izjasni o predloženom arbitru pojedincu.

**Jezik (Language § 22)**

**Član 33**

Stranke se mogu sporazumjeti o jeziku ili o jezicima na kojima će se sprovoditi arbitražani postupak, a ako nema takvog sporazuma, arbitražni tribunal će odlučiti na kojem će se jeziku ili jezicima sprovoditi postupak.

Sporazum stranaka, odnosno odluka arbitražnog tribunala, ako u njima nije drukčije određeno, primjenjivaće se na sve pisane izjave stranaka, na usmeni postupak, kao i na sve odluke ili druga saopštenja arbitražnog tribunala.

Arbitražni tribunal može odrediti da se uz sve pisane dokaze priloži prevod na jeziku ili jezicima o kojima su se stranke sporazumjele ili ih je odredio arbitražni tribunal.

Do određivanja jezika postupka, tužba, odgovor na tužbu i drugi podnesci mogu se podnijeti na jeziku ugovora ili na jeziku sporazuma o arbitraži ili na crnogorskom jeziku.

Ako se ni stranke ni arbitri ne uspiju sporazumjeti o jeziku arbitraže, jezik arbitraže biće engleski jezik u sporovima sa elementom inostranosti.

**Tužba i odgovor na tužbu  
(Statements of claim and defence § 23)**

**Član 34**

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, tužilac u tužbi navodi činjenične na kojima zasniva svoje zahtjeve, sporna pitanja i tužbeni zahtjev, a tuženi u odgovoru na tužbu treba da iznese svoju obranu u pogledu tih tužiočevih navoda, prijedloga i zahtjeva.

Stranke mogu uz podneske iz stava 1 ovog člana priložiti isprave koje smatraju važnim ili se mogu pozvati na isprave ili druge dokaze koje namjeravaju podnijeti.

Ako je tužilac podneo zahtev za arbitražu prije podnošenja tužbe, tužba se podnosi u roku koji su stranke sporazumno odredile, a ako nijesu odredile taj rok, onda u roku koji odredi arbitražni tribunal.

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, svaka stranka može u toku postupka izmijeniti ili dopuniti svoju tužbu ili odgovor na tužbu, osim ako arbitražni tribunal smatra da nije potrebno dopustiti takve izmjene i dopune radi efikasnosti postupka.

### **Usmeni i pisani postupak (Hearings and written proceedings § 24)**

#### **Član 35**

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, arbitražni tribunal odlučuje da li će da održi usmenu raspravu ili će da vodi postupak na osnovu isprava i drugih pisanih dokumenata.

Ako jedna od stranaka zatraži održavanje usmene rasprave, arbitražni tribunal će da održi raspravu osim ako stranke nijesu sporazumno isključile usmenu raspravu.

Stranke moraju blagovremeno biti obaviještene o svakoj usmenoj raspravi, kao i o svakom sastanku arbitražnog tribunala koji se održava radi pregleda robe, drugih stvari ili isprava.

Svi podnesci, isprave i informacije koje jedna stranka podnese arbitražnom tribunalu dostavljaju se drugoj stranci.

Strankama se dostavlja svaki izveštaj vještaka ili isprava koja predstavlja dokaz na kojima bi arbitražni tribunal mogao da zasnuje svoju odluku.

Ako se stranke drukčije ne sporazumiju, arbitražni postupak nije javan.

### **Propuštanje stranaka (Default of a party § 25)**

#### **Član 36**

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele i ako bez navođenja opravdanih razloga:

- 1) tužilac ne podnese tužbu u skladu sa članom 34 ovog zakona, arbitražni tribunal obustaviće postupak;
- 2) tuženi ne podnese odgovor na tužbu u skladu sa članom 34 ovog zakona, arbitražni tribunal će nastaviti postupak, ali se neće smatrati da samo propuštanje znači priznanje tužbenog zahtjeva;
- 3) jedna od stranaka ne dođe na usmenu raspravu ili ne podnese pisane dokaze u određenom roku, arbitražni tribunal može nastaviti postupak i donijeti odluku na osnovu rezultata postupka i dokaza koji su podnijeti.

**Vještaci**  
**(Expert appointed by arbitral tribunal § 26)**

**Član 37**

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, arbitražni tribunal može da :

- 1) imenuje jednog ili više vještaka od kojih će zatražiti nalaz i mišljenje o pitanjima koje odredi arbitražni tribunal;
- 2) zahtijevati od stranke da vještaku da sve važne informacije, da mu preda važne isprave, robu ili druge stvari, kao i da omogući vještaku pristup ispravama, robi i drugim stvarima.

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, a to traži jedna stranka ili arbitražni tribunal smatra neophodnim, vještak je dužan da, poslije podnošenja pisanog ili usmenog nalaza i mišljenja, učestvuje na usmenoj raspravi na kojoj stranke imaju mogućnost da mu postavljaju pitanja ili na koju mogu da dovedu druge vještake da raspravljaju o spornim pitanjima.

Odredbe čl. 14 i 15 ovog zakona o izuzeću arbitara shodno se primenjuju na izuzeće vještaka.

**Pomoć suda u izvođenju dokaza**  
**(Court assistance in taking evidence § 27)**

**Član 38**

Arbitražni tribunal ili stranka uz odobrenje arbitražnog tribunala može od nadležnog suda da zatraži pravnu pomoć radi izvođenja dokaza koje arbitražni tribunal ne može izvesti.

U slučaju iz stava 1 ovog člana zamoljeni sud izvodi dokaze u okviru svoje nadležnosti i prema odredbama zakona kojima je propisano izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom.

Arbitri mogu učestvovati u postupku izvođenja dokaza pred zamoljenim sudom.



**VII DONOŠENJE ARBITRAŽNE ODLUKE I OKONČANJE ARBITRAŽNOG  
POSTUPKA  
(MAKING OF AWARD AND TERMINATION OF PROCEEDINGS)**

**Mjerodavno pravo  
(Rules applicable to substance of dispute § 28)**

**Član 39**

Arbitražni tribunal odlučuje o sporu po pravnim pravilima koja su stranke izabrale kao mjerodavna za predmet spora.

Svako upućivanje na pravo ili pravni sistem određene države tumačiće se, osim ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, kao neposredno upućivanje na materijalno pravo te države, a ne na njena pravila o određivanju mjerodavnog prava.

Ako stranke nijesu odredile mjerodavno pravo, arbitražni tribunal primjenjuje pravo na osnovu kolizionih normi koje ocijeni primjenjivim.

Arbitražni tribunal odlučuje o sporu na osnovu pravde i pravičnosti samo ako su se stranke o tome izričito sporazumjele.

Prilikom odlučivanja arbitražni tribunal postupaće u skladu sa odredbama sporazuma i uzeće u obzir mjerodavne običaje.

**Odlučivanje u vijeću  
(Decision-making by panel of arbitrators § 29)**

**Član 40**

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, arbitražno vijeće odlučuje većinom glasova.

Ako se ne postigne većina glasova, ponovo će se raspravljati o razlozima za svako mišljenje, pa ako se ni nakon toga ne postigne većina glasova, odluku će donijeti predsjednik vijeća.

O pitanjima upravljanja postupkom može odlučivati i predsjednik arbitražnog vijeća samostalno, ako je za to ovlašćen od strane stranaka ili svih članova arbitražnog vijeća.

Vijeće arbitražnog tribunala može povjeriti jednom od članova vijeća sprovođenje određenih dokaznih radnji.

## **Poravnanje (Settlement § 30)**

### **Član 41**

Ako se stranke u toku postupka poravnaju o predmetu spora, arbitražni tribunal će okončati postupak i, ako to zatraže stranke, a ne protivi se arbitražni tribunal, zabilježiti rješenje spora u obliku arbitražne odluke na osnovu poravnanja.

Odluka na osnovu poravnanja donosi se u skladu sa članom 42 ovog zakona i u njoj se mora navesti da ona predstavlja arbitražnu odluku.

Odluka iz stava 2 ovog člana ima isti status i dejstvo kao svaka druga meritorna arbitražna odluka.

## **Oblik i sadržina arbitražne odluke (Form and contents of award § 31)**

### **Član 42**

Arbitražni tribunal donosi odluku o predmetu spora kojom rješava o svim zahtjevima stranaka (arbitražna odluka).

Arbitražni tribunal može da donese djelimičnu odluku ili međuodluku.

Arbitražna odluka donosi se u pisanom obliku i mora biti potpisana od strane arbitara, odnosno arbitra pojedinca.

U arbitražnom postupku sa više od jednog arbitra, dovoljni su potpisi većine članova arbitražnog vijeća, pod uslovom da se navede razlog svakog nedostajućeg potpisa.

U arbitražnoj odluci navode se razlozi na kojima je zasnovana, osim ako se stranke nijesu sporazumjele da se ne navodi razlog ili je odluka donešena na osnovu poravnanja.

U odluci moraju da budu navedeni datum i mjesto njenog donošenja.

## **Okončanje postupka (Termination of proceedings § 32)**

### **Član 43**

Arbitražni postupak okončava se donošenjem konačne arbitražne odluke.

Arbitražni postupak se može okončati i zaključkom arbitražnog tribunala kad:

- 1) tužilac povuče tužbu, osim ako se tuženi tome usprotivi, a arbitražni tribunal smatra da tuženi ima opravdani pravni interes da se donese konačna arbitražna odluka o sporu;
- 2) stranke sporazumno odluče o okončanju postupka;
- 3) arbitražni tribunal ocijeni da je nastavak arbitražnog postupka postao nepotreban ili nemoguć.
- 4) je arbitražni postupak obustavljen u skladu sa ovim zakonom.

**Ispravke, tumačenja i dopunska odluka**  
**(Correction and interpretation of award; additional award § 33)**

**Član 44**

Arbitražni tribunal će na zahtjev stranke izvršiti jezičke i tehničke ispravke u donijetoj odluci ili dati određena tumačenja te odluke.

Arbitražni tribunal će na zahtjev stranke donijeti dopunsku odluku o zahtjevima iznijetim u arbitražnom postupku o kojima nije odlučio u arbitražnoj odluci.

Zahtjeve iz st. 1 i 2 ovog člana stranka mora da podnese najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema odluke.

Ako arbitražni tribunal smatra da su podnijeti zahtjevi iz stava 1 ovog člana opravdani, ispraviće odluku ili će dati tumačenje odluke.

Arbitražni tribunal može ispraviti svaku jezičku i tehničku grešku u roku od 30 dana od dana donošenja odluke.

Odluka o ispravkama, tumačenjima i dopunama je sastavni dio odluke na koju se odnosi.

**VIII PONIŠTAJ ARBITRAŽNE ODLUKE**  
**(RECOURSE AGAINST AWARD)**

**Tužba za poništaj**

**Član 45**

Protiv odluke arbitražnog tribunala može se podnijeti tužba za poništaj i nijesu dopuštena druga pravna sredstva.

Za odlučivanje po tužbi za poništaj mjesno je nadležan sud mjesta arbitraže.

## **Razlozi za poništaj**

**(Application for setting aside as exclusive resource against arbitral award §34 )**

### **Član 46**

Arbitražnu odluku može poništiti sud ako stranka koja podnese tužbu dokaže:

- 1) da sporazum o arbitraži nije uopšte bio sklopljen ili da nije punovažan po pravu koje su stranke sporazumno odredile ili po pravu Crne Gore ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele;
- 2) da stranka u postupku nije imala sposobnost za zaključivanje sporazuma o arbitraži i nije mogla biti stranka u sporu ili da stranka nije bila uredno zastupana;
- 3) da nije bila uredno obaviještena o pokretanju arbitražnog postupka ili da joj je na drugi nezakonit način bilo onemogućeno raspravljanje pred arbitražnim tribunalom;
- 4) da se odluka odnosi na spor koji nije predviđen arbitražnim sporazumom, ili koji nije obuhvaćen njegovim odredbama, ili da sadrži odluke o predmetima koji prekoračuju granice sporazuma o arbitraži, s time da se, ako se odluka o predmetima koji su podvrgnuti arbitraži može odvojiti od onih koja joj nijesu podvrgnuta, može poništiti samo onaj dio odluke u kome se nalaze odredbe koje se odnose na predmete koji nijesu bili podvrgnuti arbitraži;
- 5) da sastav arbitražnog tribunala ili arbitražni postupak nijesu bili u skladu sa ovim zakonom ili dopuštenim sporazumom stranaka, a to je moglo uticati na sadržaj odluke;
- 6) da odluka nije obrazložena ili potpisana.

Sud će poništiti arbitražnu odluku i ako utvrdi:

- 1) da predmet spora nije arbitrabilan prema zakonima Crne Gore;
- 2) da je odluka u suprotnosti sa javnim poretком Crne Gore.

Tužba za poništaj odluke može se podnijeti u roku od tri mjeseca od dana kad je stranci koja je podnijela dostavljena odluka.

Stranke se ne mogu odreći prava na pobijanje odluke tužbom za poništaj.

## **Posledice poništaja odluke**

### **Član 47**

Ako je sud poništio arbitražnu odluku iz razloga koji se ne odnose na postojanje i punovažnost sporazuma o arbitraži u kojem nijesu bila navedena imena arbitara, taj sporazum i dalje obavezuje stranke, dok se one drukčije ne sporazumiju.

Novi arbitražni postupak između istih stranaka i u vezi sa istom stvari može se voditi samo na osnovu novog sporazuma o arbitraži.

Ako između stranaka postoji sumnja o razlogu poništaja arbitražne odluke, sud o tome može da odluči na zahtjev stranke.

Sud kome je podnijeta tužba za poništaj arbitražne odluke može, na zahtjev jedne stranke, predmet vratiti na ponovno odlučivanje arbitražnom tribunalu.

## **IX PRIZNANJE I IZVRŠENJE ARBITRAŽNE ODLUKE (RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF AWARDS)**

### **Priznanje i izvršenje arbitražne odluke (Recognition and enforcement § 35)**

#### **Član 48**

Arbitražna odluka ima pripradnost države u kojoj se nalazi mjesto arbitraže.

Arbitražna odluka donijeta od arbitražnog tribunala na teritoriji Crne Gore ima snagu izvršne isprave.

Arbitražna odluka iz stava 2 ovog člana izvršava se u skladu sa zakonom kojim je uređen postupak izvršenja i obezbjeđenja.

Arbitražna odluka koju je donio arbitražni tribunal čije je mjesto van Crne Gore, kao i odluka koju je donio arbitražni tribunal u Crnoj Gori ako je na arbitražni postupak primijenjeno strano pravo (u daljem tekstu: strana arbitražna odluka) izvršava se nakon postupka priznanja u skladu sa stavom 3 ovog člana, a u skladu sa čl. 49 i 50 ovog Zakona.

### **Nadležnost i postupak za priznanje i izvršenje (Recognition or enforcement § 35)**

#### **Član 49**

Strana arbitražna odluka priznaće se i izvršiti u Crnoj Gori osim ako sud povodom prigovora protivne stranke utvrdi da postoji neki od razloga iz člana 38 stav 1 ovog zakona, ili da odluka još nije postala obavezna za stranke, ili da je sud države u kojoj je ili po čijem je zakonu donijeta poništio ili da je odložio nastupanje njenog dejstva.

O priznanju i izvršenju strane arbitražne odluke odlučuje sud određen zakonom, a mjesno je nadležan sud na čijem području treba sprovesti izvršenje.

Postupak priznanja i izvršenja pokreće se pred sudom zahtjevom uz koji stranka prilaže:

- 1) izvornu arbitražnu odluku ili njen ovjereni prepis;
- 2) sporazum o arbitraži ili dokument o njenom prihvatanju u izvorniku ili ovjerenom prepisu;
- 3) ovjeren prevod strane arbitražne odluke i sporazuma o arbitraži na jezik koji je u službenoj upotrebi pred nadležnim sudom.

### **Razlozi za odbijanje priznanja i izvršenja**

#### **(Grounds for refusing recognition or enforcement § 36)**

#### **Član 50**

Priznanje i izvršenje strane arbitražne odluke može se odbiti, na zahtjev stranke protiv koje se ono traži, samo ako ta stranka podnese dokaz da:

- 1) sporazum o arbitraži nije punovažan po pravu koje su stranke sporazumom odredile ili po pravu države u kojoj je ta odluka donijeta;
- 2) stranka protiv koje je arbitražna odluka donijeta nije bila uredno obaviještena o imenovanju arbitra ili o arbitražnom postupku ili iz drugog razloga nije mogla da iznese svoja sredstva;
- 3) se odluka odnosi na spor koji nije bio obuhvaćen sporazumom o arbitraži ili su odlukom prekoračene granice tog sporazuma. Ako se utvrdi da se dio odluke kojim su prekoračene granice sporazuma o arbitraži može odvojiti od ostalog dijela odluke, moguće je djelimično odbijanje priznanja i izvršenja te odluke;
- 4) arbitražni tribunal ili arbitražni postupak nijesu bili u skladu sa sporazumom o arbitraži ili ako takvog sporazuma nema, u skladu sa pravom države u kojoj je mjesto arbitraže;
- 5) odluka još nije postala obavezujuća za stranke ili je tu odluku poništio ili obustavio od izvršenja sud države u kojoj ili na osnovu čijeg prava je odluka donijeta.

Nadležni sud će odbiti priznanje i izvršenje arbitražne odluke ako utvrdi da:

- 1) po pravu Crne Gore predmet spora nije podoban za arbitražu ili

2) su dejstva arbitražne odluke u suprotnosti sa javnim poretком Crne Gore.

### **Dejstva postupka za poništaj pokrenutog u inostranstvu**

#### **Član 51**

Sud pred kojim se traži priznanje i izvršenje strane arbitražne odluke može da, ako ocijeni da je potrebno, odloži donošenje svoje odluke ako je pokrenut postupak za poništaj ili za obustavu izvršenja te odluke u državi u kojoj je odluka donijeta ili na osnovu čijeg je prava donijeta, do okončanja tog postupka.

Sud pred kojim se traži priznanje i izvršenje strane arbitražne odluke može da, na zahtjev stranke, uslovi donošenje odluke o odlaganju postupka priznanja i izvršenja polaganjem odgovarajućeg obezbeđenja od strane protivne stranke.

### **Prekid postupka priznanja ili izvršenja strane odluke**

#### **Član 52**

Ako je pred nadležnim tijelom pokrenut postupak za poništaj odluke ili postupak za prekid izvršenja odluke, sud kome je podnesen predlog za priznanje ili izvršenje može, ako to smatra potrebnim, prekinuti postupak do okončanja postupka za poništaj ili obustavu, a može, ako to zatraži stranka koja je podnijela predlog za priznanje ili izvršenje, prekid usloviti polaganjem odgovarajućeg osiguranja.

### **Odlučivanje o priznanju i izvršenju odluke**

#### **Član 53**

Povodom odlučivanja o predlogu za priznanje ili izvršenje sud će se ograničiti na ispitivanje postoje li uslovi propisani ovim zakonom, a ako nađe da je to potrebno, može zatražiti objašnjenja od arbitražnog tribunala koji je donio odluku, od stranaka i od suda, odnosno notara ili druge osobe kod koje je odluka bila deponovana.

Sud je dužan da omogući protivnoj stranci da se u postupku priznanja odluke kao o glavnoj stvari izjasni o predlogu za priznanje.

Sud je dužan da omogući protivnoj stranci da se izjasni o predlogu za izvršenje na osnovu odluke ako to ne bi ugrozilo uspješno ostvarenje zatraženog izvršenja.

Rješenje o priznanju i izvršenju mora biti obrazloženo.

Protiv rješenja donijetog u postupku priznanja kao o glavnoj stvari može se izjaviti žalba Apelacionom sudu Crne Gore u roku od petnaest dana od dostave rješenja o priznanju.

## **X PRELAZNA I ZAVRŠNA ODREDBA**

### **Prestanak važenja zakona**

#### **Član 54**

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe odredbe XXXIII glave (čl.472 – 508) Zakona o parničnom postupku („Sl. list RCG", br. 22/04, 28/05 i 76/06 i "Sl. list CG", broj 73/10) i odredbe XIII glave Zakona o međunarodnom privatnom pravu („Službeni list CG", broj 1/14).

### **Stupanje na snagu zakona**

#### **Član 55**

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".



# **O B R A Z L O Ž E N J E**

## **I USTAVNI OSNOV**

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 16 tačka 5 Ustava Crne Gore kojim je propisano da se zakonom, u skladu sa Ustavom, uređuju i druga pitanja od interesa za Crnu Goru.

## **II RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA**

U sveobuhvatnom procesu evropskih integracija pitanje rješavanja postupaka na alternativan način postaje sve aktuelnije. Evropski standardi kao jednu od ključnih vrijednosti pravosudnog sistema vide efikasnost rada suda. U skladu sa ovim evropskim zahtjevima, ali i realnim potrebama društva, efikasnost pravosuđa je prepoznata i kao nacionalni strateški cilj. U prethodnom periodu preduzete su značajne aktivnosti kako bi se sudski postupak učinio što efikasnijim. Tako je revidirano materijalno i procesno zakonodavstvo, analizirana pravosudna mreža u cilju reorganizacije i racionalizacije. Značajno je i uvođenje notara i javnih izvršitelja, kao novih instituta u crnogorsko zakonodavstvo, koji imaju za cilj rasterećenje rada suda. U odnosu na alternativne načine rješavanja sporova, u prethodnom periodu, u fokusu je bilo razvijanje posredovanja, pa je tako usvojen Zakon o posredovanju 2005., koji je izmijenjen 2012. godine.

Postupak pred arbitražama, kao jedan od najznačajnijih alternativnih načina rješavanja sporova u svijetu, u prethodnom periodu u Crnoj Gori nije značajnije razvijan. Postupak je regulisan Zakonom o parničnom postupku (»Službeni list RCG«, br. 22/2004 i 76/2006). Tadašnje rješenje predstavlja spoj naslijeđenog iz jugoslovenskog sistema koji je kombinovan sa Modelom zakona o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži koji je usvojila Komisija Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL). Tendencija u savremenim pravnim sistemima je da ovaj postupak bude regulisan posebnim zakonom. Zemlje koje su se odlučile za ovakav pristup, u velikoj mjeri su usaglasile nacionalne odredbe sa Modelom UNCITRAL-a.

Strategijom reforme pravosuđa, kao ključnim dokumentom za razvoj pravosuđa za period 2014-2018, prepoznaje se značaj alternativnih načina rješavanja sporova i određuju strateške smjernice za njihov razvoj. Strateške smjernice se odnose na organizovanje edukacije posrednika, sudija, državnih tužilaca i advokata u cilju podsticanja primjene alternativnih načina rješavanja sporova, praćenje i analizu alternativnog načina rješavanja sporova i preduzimanje mjera radi daljeg jačanja ovih instituta, usvajanje posebnog zakona o arbitraži u skladu sa pravilima UNCITRAL-a, podsticanje upravljačke strukture u privrednim društvima da ugovaraju rješavanje sporova arbitražom. Akcionim planom za implementaciju strategije reforme pravosuđa propisane su konkretne aktivnosti na realizaciji strateških smjernica.

Jačanje međunarodnog trgovačkog prava, povezanosti svetske ekonomije i položaj Crne Gore kao zemlje koja je privlačna za međunarodne investicije, zahtijeva praćenje savremenih tendencija u regulisanju ovog pitanja. Ovo je i jedan od zaključaka tematske sjednice Vlade Crne Gore koja je bila posvećena unapređenju poslovnog ambijenta u Crnoj Gori. Upravo jačanje vladavine prava, efikasnosti postupka i arbitraže ima direktan uticaj na poslovni ambijent i razvoj ekonomije.

U želji da se ovaj način rješavanja sporova što više provomoviše i aktuelizuje, a posebno imajući u vidu da je u periodu od 2010. do 2013. godine bila svega četiri spora pred Spoljnotrgovinskom arbitražom, pristupilo se razmatranju izdvajanja odredbi o arbitraži iz Zakona o parničnom postupku u poseban zakon, koji bi bio u velikoj mjeri usklađen sa široko prihvaćenim Modelom UNCITRAL-a. Činjenica da je 90 država <sup>1</sup>, u većoj ili manjoj mjeri, svoje arbitražne sisteme uskladilo sa ovim pravilima, daje kredibilitet Crnoj Gori, jača je kao područje na kojem se sporovi rešavaju u skladu sa najvišim i međunarodno prihvaćenim standardima, čime se jača vladavina prava, kao i atraktivnost Crne Gore za strane investicije.

### **III USAGLAŠENOST SA EVROPSKIM ZAKONODAVSTVOM I POTVRĐENIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA**

Predlog Zakona je usklađen sa Modelom zakona o arbitraži koji je razvila Komisija Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovačko pravo. Jedna od faza u toku rada na Predlogu zakona bilo je i dostavljanje teksta UNCITRAL-u u cilju procjene njegove usklađenosti sa Modelom. Od Sekreterijata UNCITRAL-a dobijena je potvrda da je Predlog saglasan Modelu iz 2006. godine.

Komisija Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovačko pravo, osnovana je 1966. godine, Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 2205 (XXI), kao odgovor na sve veću ekonomsku povezanost svijeta i potrebu unapređenja pravnog okvira koji bi omogućio i olakšao međunarodnu trgovinu i investicije. Stoga je zadatak Komisije progresivna harmonizacija i modernizacija međunarodnog trgovačkog prava kroz pripremu i promociju usvajanja i primjene brojnih pravnih instrumenata u različitim oblastima trgovačkog prava (rješavanje sporova, insolventnost, elektronska trgovina, međunarodni platni promet, prodaja robe itd...). O ovim pravnim instrumentima se pregovara u međunarodnom procesu koji uključuje različite učesnike, zemlje članice, ali i one koje nijesu članice UNCITRAL-a, međuvladine i nevladine organizacije. Kao rezultat ovog sveobuhvatnog procesa, tekstovi koji su pripremljeni od strane Komisije su široko prihvaćeni i prepoznati kao prilagodljivi različitim nacionalnim pravnim sistemima i tradicijama, kao i različitom stepenu ekonomskog razvoja.

Očit primjer uspjehnosti u radu Komisije predstavlja upravo Model zakona. Model je usvojen 1985., a izmijenjen 2006. godine. Sačinjen je sa ciljem da pomogne državama u reformi i modernizaciji odredbi o arbitražnom postupku, kako bi se uzele u obzir posebne karakteristike i potrebe međunarodne trgovinske arbitraže. Model pokriva sve faze arbitražnog postupka - od sporazuma o arbitraži, sastava i nadležnosti arbitražnog tribunala i obima sudske intervencije, do priznanja i izvršenja strane arbitražne odluke. To odražava svjetski konsenzus o ključnim aspektima međunarodne arbitražne prakse pošto je prihvaćena od strane država iz svih regiona i različitih pravnih i ekonomskih sistema.

Model je izmijenjen 2006. godine, sa ciljem prilagođavanja novom, modernijem vremenu i njegovim potrebama. Izmjene se odnose se na pojam i formu sporazuma o arbitraži, priznanje i izvršenje arbitražne odluke, a dodat je i poseban dio koji se odnosi na privremene mjere.

---

<sup>1</sup> [http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral\\_texts/arbitration/1985Model\\_arbitration\\_status.html](http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html)

## IV OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA

Predlogom zakona sadrži odredbe kojima se reguliše sporazum o arbitraži, sastav i nadležnost arbitražnog tribunala, privremene mjere, vođenje arbitražnog postupka, donošenje arbitražne odluke i okončanje postupka, poništaj, priznanje i izvršenje arbitražne odluke.

### **Opšte odredbe (čl. 1 – 7)**

Predlog zakona o arbitraži se i po samoj sistematici odredbi u mnogome »oslanja« na Model zakon UNCITRAL-a. Ovakav pristup ima za cilj da učini što vidljivijim da je Zakon u skladu sa Modelom, te da strankama pruži dodatnu sigurnost da će se na njihov spor primijeniti pravila koja su provjerena u velikom broju zemalja.

U opštim odredbama Predloga zakona, regulisan je predmet i primjena zakona, značenje izraza, prijem pismena, odricanje od prava na prigovor, područje sudske intervencije, kao i nadležni sud za određena pitanja arbitražne pomoći.

Zakonom o arbitraži se uređuje arbitražno rješavanje sporova bez elementa inostranosti i sa elementom inostranosti, kao i priznanje i izvršenje arbitražnih odluka, a Zakon se primjenjuje kada je mjesto arbitraže na teritoriji Crne Gore. Spor bez elementa inostranosti je spor u kojem su stranke fizička lica sa prebivalištem ili uobičajenim boravištem u Crnoj Gori, odnosno pravna lica koja su osnovana po pravu Crne Gore. Spor sa elementom inostranosti je spor u kojem je jedna od stranaka fizičko lice sa prebivalištem ili uobičajenim boravištem u drugoj državi, odnosno pravno lice koje je osnovano po stranom pravu i čije je sjedište u drugoj državi.

Pitanje prijema pismena je detaljno uređeno Zakonom, čime se osigurava efikasnost postupka i omogućava da se stranke upoznaju sa relevantnim pismenima od kojih zavisi realizacija njihovih prava. Tako, ukoliko se stranke nijesu drugačije sporazumijele, smatra se da su pismena dostavljena onog dana kada budu predata adresatu na poštansku adresu na kojoj redovno prima poštu ili osobi ovlašćenoj za prijem pismena. U slučaju da adresat nije izričito odredio poštansku adresu ili to ne proizilazi iz okolnosti slučaja, smatra se da je poštanska adresa – adresa sjedišta, prebivališta odnosno uobičajenog boravišta ili adresa koja je navedena u glavnom ugovoru ili u sporazumu o arbitraži. Zakon sadrži i pravilo za dostavljanje pismena u slučaju da ova mjesta nijesu poznata, pa će se u tom slučaju smatrati da su pismena dostavljena onog dana kada bude pokušana njihova predaja na poslednju poznatu poštansku adresu, pod uslovom da su bila uredno otpremljena preporučenim pismom uz povratnicu ili na drugi način kojim se može potvrditi da je predaja bila pokušana. U slučaju da adresat kome se dostava obavlja u skladu sa zakonom, odbije da primi pismeno, smatra se da je predaja izvršena.

Odredbe Zakona o dostavljanju strankama se ne primjenjuju u slučaju da se radi o dostavljanju u postupku pred sudom. Kako bi se spriječilo odugovlačenje postupka i eventualne zloupotrebe, Zakon je propisao da stranka koja zna ili je morala znati da se neka odredba zakona od čije primjene stranke mogu odstupati, ne poštuje, ili da neki uslov iz sporazuma o arbitraži nije ispunjen, pa uprkos tome nastavi da učestvuje u arbitraži, a da bez odlaganja nije izjavila prigovor zbog nepoštovanja ili nije prigovorila u predviđenom roku, gubi pravo na prigovor kojim se poziva na nepoštovanje te zakonske odredbe ili tog uslova.

Tendencija u savremenim arbitražnim postupcima je da se postupak u što većoj mjeri odvoji od suda. Nadležnost suda je predviđena u slučaju da se same stranke ne mogu sporazumjeti o

imenovanju arbitara, nadležnosti arbitražnog tribunala, kod priznanja i izvršenja privremenih mjera, odlučivanja o tužbi za poništaj arbitražne odluke i o zahtjevu za priznanje i izvršenje.

### **Sporazum o arbitraži (čl. 8 – 10)**

Sporazum o arbitraži je sporazum kojim stranke predviđaju rješavanje putem arbitraže svih ili određenih sporova koji su među njima nastali ili bi mogli nastati iz određenog ugovornog ili vanugovornog odnosa. Sporazum o arbitraži može biti u obliku arbitražne klauzule, kao sastavni dio nekog ugovora ili u obliku posebnog sporazuma.

Zakon je propisao da sporazum o arbitraži mora biti zaključen u pisanom obliku. Međutim, pravila o strogoj pisanoj formi su ublažena, ali se nije išlo na potpuno usklađivanje sa UNCITRAL Modelom, jer Model sadrži prilično moderna rješenja koja su inspirisana Model zakonom UNCITRAL-a o elektronskoj trgovini i Konvencijom Ujedinjenih nacija o upotrebi elektronskih komunikacija u međunarodnim ugovorima, a koja u ovom momentu ne odgovaraju potrebama Crne Gore niti nacionalnom pravnom kontekstu.

Zakon reguliše i odnos sporazuma o arbitraži i tužbe sudu, pa tako, ukoliko su stranke za rješavanje određenog spora ugovorile arbitražu, sud kojem je podnesena tužba u istom sporu između istih stranaka na prigovor stranke ogласиće se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciti tužbu, osim ako nađe da sporazum o arbitraži nije punovažan, da je prestao da važi ili da se ne može izvršiti.

U skladu sa sporazumom o arbitraži, prije pokretanja arbitražnog postupka ili u toku postupka, svaka stranka može da podnese sudu zahtjev za donošenje privremene mjere i sud može da odredi privremenu mjeru.

### **Sastav arbitražnog tribunala (čl. 11 – 17)**

Arbitražni postupak se sprovodi pred arbitražnim tribunalom kojeg čini jedan arbitar ili više arbitara. Određivanje broja arbitara je u volji stranaka, ali zakon postavlja određeno ograničenje, propisujući da ako je sporazumom predviđeno više arbitara, njihov broj mora biti neparan. Takođe, ukoliko same stranke sporazumom nisu odredile broj arbitara, primjenjuju se odredbe zakona koji propisuje i da u tom slučaju tribunal čine tri arbitra. Tri arbitra će omogućiti neophodnu većinu, objektivnost i stručnost u odlučivanju, a pri tom neće značajnije povećati troškove i negativno uticati na efikasnost postupka.

Arbitar može biti svako fizičko lice koje je poslovno sposobno, bez obzira na državljanstvo. Na ovaj način postavlja se što manje zakonskih ograničenja u pogledu svojstava arbitra, čime se strankama omogućuje da, u skladu sa potrebama konkretnog spora, odrede ko može biti arbitar, kao i sam postupak imenovanja arbitra. Ukoliko postupak imenovanja nije predviđen sporazumom, zakon sadrži detaljna pravila. Tako, u slučaju da spor treba da riješi arbitar pojedinac, stranke će ga sporazumno imenovati u određenom roku. Ako sporazum izostane, imenovanje vrši organ koji su stranke sporazumom odredile, a u njegovom nedostatku, ili ukoliko organ imenovanje to ne učini, imenovanje će izvršiti nadležni sud.

U slučaju da spor treba da riješi arbitražno vijeće od tri arbitra, svaka stranka će imenovati po jednog arbitra u određenom roku. Ako stranke to ne učine, arbitra imenuje organ imenovanja, a u njegovom nedostatku, ili ukoliko organ imenovanje to ne učini, imenovanje će izvršiti nadležni sud.

Predsjednika vijeća arbitražnog tribunala biraju imenovani arbitri, u određenom roku, a ako oni to ne učine, primjenjuju se ista pravila kao i u prethodnim slučajevima.

U slučaju da arbitražno vijeće čini više od tri arbitra, važi shodna primjena ovih pravila, s tim da svaka stranka imenuje jednak broj arbitara.

Model zakon ne sadrži odredbu o pravima i obavezama arbitara. Međutim, intencija propisivanja ovih odredbi je u jačanju efikasnosti postupka, obezbjeđivanju mehanizama koji lako dokazuju da je određeno lice postavljeno za arbitra i regulisanju njegovog prava na naknadu troškova i na nagradu za obavljeni rad.

Tako, izjavu o prihvatanju dužnosti arbitar mora dati pisano, što može obaviti i tako što će potpisati sporazum stranaka o arbitraži.

Arbitar je dužan da arbitražu vodi primjerenom brzinom, da blagovremeno preduzima radnje u postupku i da se brine da se izbjegne svako odugovlačenje postupka. Arbitar ima pravo na naknadu troškova i na nagradu za obavljeni rad, a stranke solidarno odgovaraju za isplatu ovih troškova. Arbitar se može odreći ovog prava, ali odricanje mora biti izričito i u pisanoj formi.

Jednom postavljeni arbitar može biti izuzet. Razlog za izuzeće je bilo koja okolnost koja izaziva opravdanu sumnju u nezavisnost ili nepristrasnost arbitra, odnosno ako arbitar nema potrebna svojstva o kojima su se stranke sporazumjele. Stranka može tražiti izuzeće arbitra koga je imenovala ili u čijem je imenovanju učestvovala samo ako je razlog za izuzeće nastao ili je stranka za njega saznala nakon što je arbitar imenovan. Kako se postupak ne bi odugovlačio, predviđeno je da prije imenovanja, lice koje je predloženo za arbitra mora iznijeti sve okolnosti koje bi mogle da opravdano izazovu sumnju u njegovu nezavisnost ili nepristrasnost. Takođe, arbitar je dužan da i u toku čitavog postupka, bez odlagana, iznese strankama sve novonastale okolnosti koje mogu uticati na nezavisnost ili nepristrasnost.

Postupak izuzeća stranke mogu dogovoriti. U suprotnom, primjenjuju se zakonska pravila. Zakon predviđa da stranka može podnijeti pisani zahtjev za izuzeće arbitra u roku od 15 dana od dana kada je saznala za imenovanje arbitra ili za razloge za izuzeće. Zahtjev se podnosi arbitražnom tribunalu. Ako se arbitar čije se izuzeće traži ne povuče ili se druga stranka ne složi sa zahtjevom za njegovo izuzeće, odluku o izuzeću donijeće bez odlaganja arbitražni tribunal u sastavu u kome učestvuje i arbitar čije se izuzeće traži. Ako izuzeće na osnovu postupka koji su stranke dogovorile ili na osnovu postupka koji zakon predviđa - ne uspije, stranka koja je podnijela zahtjev za izuzeće može zahtijevati od nadležnog suda da donese odluku.

Arbitražnom tribunalu je ostavljena mogućnost da nastaviti arbitražni postupak i donese arbitražnu odluku iako je postupak izuzeća u toku, što ima za cilj očuvanje kontinuiteta i efikasnosti postupka, posebno ukoliko se radi o očigledno neosnovanim zahtjevima za izuzeće.

Zakon sadrži i pravila kojima se reguliše prestanak mandata arbitra.

Tako, arbitru može prestati mandat ukoliko iz pravnih ili stvarnih razloga ne može da obavlja svoju dužnost – njegovim povlačenjem ili sporazumom stranaka. Takođe, stranke se mogu sporazumjeti o prestanku dužnosti arbitra koji propušta ili odugovlači ispunjavanje svojih obaveza. Ako se stranke ne sporazumiju o prestanku dužnosti arbitra, stranka koja smatra da arbitar nije više u stanju da obavlja svoju dužnost ili da ne izvršava dužnost u primjerenom roku, može da zatraži od arbitražne institucije, organa imenovanja ili nadležnog suda da donese odluku o prestanku dužnosti arbitra.

Ako mandat arbitra prestane, imenuje se zamjenik arbitra, u skladu sa odredbama zakona kojima je propisano imenovanje arbitra.

## **Nadležnost arbitražnog tribunala (čl. 18 i 19)**

Nadležnost arbitražnog tribunala je jedno od najznačajnijih pitanja arbitražnog postupka. Zakonom je predviđeno da se nadležnost arbitražnog tribunala određuje sporazumom stranaka, a da sam arbitražni tribunal može odlučivati o svojoj nadležnosti, uključujući i odlučivanje o svakom prigovoru o postojanju ili valjanosti sporazuma o arbitraži. Ovo rješenje je u skladu sa principom »Kompetenz-Kompetenz«, koje podrazumijeva da je arbitražni tribunal ovlašten da nezavisno odluči o tome da li je nadležan da riješi spor koji je iznijet pred njega i da, ukoliko ocijeni da jeste - donese odluku u tom sporu.

Drugi modaliteti kojima se rješava pitanje nadležnosti u uporednim sistemima, podrazumijevaju mogućnost da sud riješi ovo pitanje. U Predlogu zakona o arbitraži predviđeno je savremenije rješenje koje je u skladu sa Model zakonom, ali stranke nisu ostavljene bez zaštite suda. Tako, stranka ima pravo da podnese prigovor o nenadležnosti o kojem arbitražni tribunal može odlučiti kao o prethodnom pitanju ili u odluci o predmetu spora. U slučaju da arbitražni tribunal o prigovoru odluči kao o prethodnom pitanju, stranke mogu da zahtijevaju od suda da odluči o ovom pitanju.

Kako bi se izbjegla zloupotreba ovog prava, čime se postupak odugovlači, predviđeni su kratki rokovi u kojima se može podnijeti prigovor, protiv odluke suda nije dozvoljena žalba, a arbitražni tribunal može nastaviti postupak i donijeti arbitražnu odluku za vrijeme dok je u toku postupak pred sudom po prigovoru.

Ukoliko arbitražni tribunal o ovom pitanju odluči u okviru odluke o predmetu spora, intervencija suda je moguća u skladu sa odredbama zakona o poništaju, odnosno priznanju i izvršenju odluke. Osim prigovora o nenadležnosti, stranke mogu na isti način podnijeti i prigovor o prekoračenju ovlaštenja arbitražnog tribunala.

## **Privremene mjere (čl. 20 -28)**

Savremene tendencije u regulisanju arbitražnog postupka idu za tim da arbitražni tribunal raspolaže ovlaštenjem za određivanje privremene mjere. Predlog prati ove tendencije, te propisuje da, ukoliko se stranke nisu drugačije sporazumjele, arbitražni tribunal može, na zahtjev stranke, odrediti privremene mjere. U uporednim zakonodavstvima, različito se pristupa ovom pitanju. Određeni broj zemalja predviđa da samo sud može odrediti privremene mjere. Ovakav pristup se argumentuje činjenicom da arbitražni tribunal može ugroziti svoju nezavisnost jer će u toku postupka za određivanje privremene mjere morati da cijeni da li stranka koja zahtijeva privremenu mjeru ima razumnu mogućnost uspije u meritumu, kao i činjenicom da će nekada biti potrebna intervencija suda u izvršenju privremene mjere, te da obraćanje sudu u tom slučaju štedi vrijeme.

Međutim, ukoliko je samo sud nadležan za određivanje privremene mjere, to može ugroziti jedno od najznačajnijih načela arbitražnog postupka – načelo povjerljivosti postupka. Predlog zakona o arbitraži je predvidio da arbitražni tribunal može odrediti privremene mjere, ali da stranke, u skladu sa sporazumom o arbitraži, mogu podnijeti sudu zahtjev za donošenje privremene mjere, kako prije pokretanja arbitražnog postupka, tako i u toku samog postupka.

Da bi arbitražni tribunal odredio privremene mjere, stranka koja ih zahtijeva, mora tribunalu dokazati da će u suprotnom nastati šteta koja ne može biti adekvatno nadoknađena, a koja je veća od štete koju trpi stranka protiv koje se mjera određuje i da postoji razumna mogućnost da stranka koja je zahtijevala privremenu mjeru uspije u meritumu. Da bi se otklonio rizik da

arbitražni tribunal ovim ugrozi svoju neutralnost, propisano je da utvrđivanje ove mogućnosti neće uticati na slobodu odlučivanja arbitražnog tribunala u donošenju kasnijih odluka.

Zakonom je predviđena mogućnost izmjene, obustave ili prekida privremene mjere i to na zahtjev bilo koje stranke, a u izuzetnim okolnostima arbitražni tribunal može to učiniti i na sopstvenu inicijativu, ali nakon prethodnog obavještenja stranaka.

Stranka koja zahtijeva privremene mjere odgovorna je za sve troškove ili štetu uzrokovanu tom mjerom drugoj stranci, ukoliko arbitražni tribunal kasnije utvrdi da u tom slučaju određivanje privremene mjere nije bilo potrebno.

Privremena mjera koja je određena od strane arbitražnog tribunala, priznaje se i izvršava na osnovu zahtjeva nadležnom sudu, osim ukoliko arbitražni tribunal ne odluči drugačije. Predlog je propisao i razloge za priznanje i izvršenje privremene mjere. Odluka koju donosi sud ima važenje samo u pogledu zahtjeva za priznanje i izvršenje privremene mjere i sud neće, u donošenju te odluke, razmatrati suštinu privremene mjere.

### **Vodenje arbitražnog postupka (čl. 29-38)**

Ravnopravnost stranaka garantovana je u postupku pred arbitražnim tribunalom, a propisana je i dužnost arbitražnog tribunala da svakoj stranci omogući da iznese svoje stavove i dokaze, kao i da se izjasni o radnjama i predlozima protivne stranke.

Pravila postupka stranke mogu sporazumno odrediti. Na ovaj način daje se sloboda strankama da pravila prilagode potrebama i zahtjevima konkretnog spora. Ukoliko stranke to ne učine, arbitražni tribunal može voditi postupak na način koji smatra cjelishodnim, u skladu sa Zakonom. U slučaju da je spor sa elementom inostranosti, stranke se mogu sporazumjeti da se na postupak primijeni strano pravo.

Mjesto arbitraže je jedno od najznačajnijih pitanja u arbitražnom postupku, od koga zavisi i primjena prava koje uređuje arbitražni postupak, nadležnost suda, kao i pravila o poništaju i izvršenju arbitražne odluke. Zakon je predvidio da same stranke sporazumno mogu odrediti mjesto arbitraže. U suprotnom, mjesto arbitraže određiće arbitražni tribunal, vodeći računa o okolnostima spora, uključujući i pogodnost određenog mjesta za stranke. U slučaju da mjesto arbitraže nije određeno na ovaj način, kao mjesto arbitraže uzima se mjesto koje je u odluci označeno kao mjesto njenog donošenja.

Mjesto arbitraže se razlikuje od mjesta u kome se arbitražni tribunal može sastajati, što ima za cilj da olakša postupak i da ga prilagodi potrebama eventualnog saslušanja svjedoka, vještaka ili stranaka, pregleda robe, predmeta ili isprava.

Stranke se mogu sporazumjeti i o momentu početka arbitraže. Ukoliko takav sporazum izostane, zakon propisuje početak postupka praveći razliku između ad hoc i institucionalne arbitraže. Tako, ukoliko se arbitraža sporvodi pred arbitražnim tribunalom čije djelovanje organizuje i obezbjeđuje arbitražna institucija, postupak počinje onog dana kada ta institucija primi obavještenje o arbitraži. Ako se sprovodi ad hoc arbitraža – postupak počinje onog dana kada tuženi primi obavještenje o tome da je protivna stranka imenovala arbitra ili predložila arbitra pojedinca i uz obavještenje poziv da imenuje drugog arbitra ili da se izjasni o predloženom arbitru pojedincu.

I u određivanju jezika na kome će se postupak voditi, primjenjuje se načelo autonomije volje stranaka. Ako nema sporazuma o jeziku postupka, arbitražni tribunal će odlučiti na kojem jeziku ili jezicima će se voditi postupak. U cilju procesne ekonomije, do doređivanja jezika postupka, tužba, odgovor na tužbu i drugi podnesci, mogu se podnijeti na jeziku ugovora ili na jeziku sporazuma o arbitraži ili na crnogorskom jeziku.

U sporovima sa elementom inostranosti, ako izostane sporazum stranaka, odnosno arbitara kojim se određuje jezik arbitraže, jezik arbitraže biće engleski.

Stranke sporazumno određuju i da li će arbitražni tribunal odlučivati na osnovu isprava i drugih pisanih dokumenata ili će održati usmenu raspravu.

U slučaju da samo jedna od stranaka zatraži održavanje usmene rasprave, arbitražni tribunal će je održati, osim ako stranke sporazumno nijesu isključile usmenu raspravu. Da bi se poštovalo načelo jednakosti stranaka u postupku, svaka stranka mora biti blagovremeno obaviještena o svakoj usmenoj raspravi, kao i o svakom sastanku arbitražnog tribunala. Takođe, svi podnesci, isprave i informacije koje jedna stranka podnese arbitražnom tribunalu, dostavljaju se drugoj stranci, kao i skvaki izvještaj vještaka ili isprava koja predstavlja dokaz na kojem bi arbitražni tribunal mogao da zasniva svoju odluku.

Propuštanje stranaka, ukoliko drugačije nije dogovoreno, ima određene posledice na postupak i na njihova prava. Tako, ukoliko tužilac ne podnese tužbu u skladu sa odredbama zakona, postupak će se obustaviti. Propuštanje tuženog da podnese odgovor na tužbu u skladu sa odredbama zakona, neće imati za posledicu da arbitražni tribunal obustavi postupak, ali se ne smatra da samo propuštanje znači i priznanje tužbenog zahtjeva. Arbitražni tribunal može nastaviti postupak i donijeti odluku na osnovu rezultata postupka i dokaza koji su podnijeti iako jedna od stranaka ne dođe na usmenu raspravu ili ne podnese pisane dokaze u određenom roku.

Kao i u redovnom sudskom postupku i u postupku pred arbitražom, arbitražni tribunal može imenovati jednog ili više vještaka od kojih će zatražiti nalaz i mišljenje o pitanjima koja je odredio. Zakon propisuje dužnost vještaka da učestvuje na usmenoj raspravi na kojoj će stranke imati mogućnost da mu postavljaju pitanja ili na koju mogu biti pozvani i drugi vještaci, te će se na taj način najbolje raspraviti sporno pitanje.

Kako bi se obezbijedilo da se u postupku izvedu svi raspoloživi dokazi i potpuno i istinito utvrde sporne činjenice, Zakon je propisao da arbitražni tribunal ili stranka, uz odobrenje arbitražnog tribunala, može od nadležnog suda da zatraži pravnu pomoć radi izvođenja dokaza koje tribunal ne može izvesti. Zamoljeni sud u tom slučaju izvodi dokaze u okviru svoje nadležnosti i prema odredbama zakona kojim je propisano izvođenje dokaza, a abritri mogu učestvovati u postupku izvođenja dokaza.

### **Donošenje arbitražne odluke i okončanje arbitražnog postupka (čl.39-44)**

Mjerodavno pravo je pravo po kojem će arbitražni tribunal riješiti spor i donijeti odluku o meritumu.

Stranke mogu same izabrati koja će pravna pravila primijeniti arbitražni tribunal. Prateći Model zakon, Predlog je omogućio strankama široku autonomiju u pogledu određivanja mjerodavnog prava. Koristeći termin »pravna pravila«, zakon omogućava da se stranke pozovu ne samo na



materijalno pravo sadržano u zakonu određene zemlje, već i na pravna pravila koja su priznata u međunarodnoj zajednici, a koja nijesu inkorporirana u konkretno zakonodavstvo.

Zakon je, u skladu sa Modelom, propisao i mogućnost da arbitražni tribunal odluči o sporu na osnovu pravde i pravičnosti, ali samo ukoliko su stranke o tome izričito postigle sporazum.

Stranke mogu ugovoriti i način odlučivanja arbitražnog vijeća. Ukoliko to ne učine, arbitražno vijeće odlučuje većinom glasova. Zakon sadrži i pravila kojima se reguliše situacija u kojoj nije postignuta većina, pa će se u tom slučaju ponovo raspravljati o razlozima za svako mišljenje, a ako se ni nakon toga ne postigne većina, odluku će donijeti predsjednik vijeća.

U arbitražnom postupku je moguće zaključiti poravnanje. U tom slučaju, arbitražni tribunal će okončati postupak. Rješenje spora na osnovu poravnjanja može se zabilježiti u obliku arbitražne odluke, na zahtjev stranaka i uz saglasnost arbitražnog tribunala. U tom slučaju, odluka će imati status i dejstvo kao i svaka druga meritorna arbitražna odluka.

O predmetu spora arbitražni tribunal odlučuje arbitražnom odlukom, koja mora biti u pisanom obliku, potpisana od strane arbitra pojedinca, odnosno arbitražnog vijeća, sa navođenjem datuma i mjesta donošenja. Arbitražna odluka sadrži obrazloženje u kojem se navode razlozi na kojima je zasnovana, ali stranke mogu sporazumom isključiti ovu mogućnost.

Zakon je predvidio i mogućnost donošenja djelimične odluke ili međuodluke, u zavisnosti od konkretnih zahtjeva i okolnosti spora.

Arbitražni postupak se, po pravilu, okončava donošenjem arbitražne odluke.

Postupak se može okončati i zaključkom u sljedećim slučajevima:

kada tužilac povuče tužbu, osim ako se tuženi tome usprotivi, a arbitražni tribunal smatra da tuženi ima pravni interes da se donese konačna arbitražna odluka o sporu; kada stranke sporazumno odluče o okončanju postupka; kada arbitražni tribunal ocijeni da je nastavak arbitražnog postupka postao nepotreban ili nemoguć i kada je arbitražni postupak obustavljen u skladu sa zakonom.

### **Poništaj arbitražne odluke (čl. 45 - 47)**

Tužba za poništaj arbitražne odluke je jedino pravno sredstvo koje stranka može podnijeti protiv odluke arbitražnog tribunala. Tužba se podnosi sudu, u roku od tri mjeseca od dana kada je stranici koja je podnijela, dostavljena odluka.

Razlozi za poništaj se mogu podijeliti u dvije grupe. Prvu grupu čine oni na koje stranka ukazuje i koje ona mora dokazati, a koji se uglavnom odnose na određene procesne nedostatke: nesposobnost stranke za zaključivanje sporazuma, punovažnost sporazuma, nemogućnost stranke da raspravlja pred tribunalom, prekoračenje granica sporazuma o arbitraži, sastav arbitražnog tribunala ili arbitražni postupak koji nijesu u skladu sa sporazumom stranaka, odnosno zakonom, nedostaci odluke u obrazloženju ili potpisu. Drugu grupu razloga, sam sud, po sopstvenoj inicijativi može razmatrati. Tako će arbitražni sud poništiti arbitražnu odluku ako utvrdi da predmet spora nije arbitrabilan prema zakonima Crne Gore ili ukoliko utvrdi da je odluka u suprotnosti sa javnim poretком Crne Gore.

Sporazum o arbitraži može ostati na snazi i poslije poništaja, pod uslovom da je presuda poništena iz razloga koji se ne odnose na punovažnost arbitražnog sporazuma. Na zahtjev jedne stranke, sud može predmet vratiti na ponovno odlučivanje arbitražnom tribunalu.

### **Priznanje i izvršenje arbitražne odluke (čl. 48 - 53)**

Predlog zakona sadrži pravila o izvršenju arbitražne odluke koja je donijeta od strane arbitražnog tribunala na teritoriji Crne Gore, pravila o priznanju i izvršenju arbitražne odluke koju je donio tribunal čije je mjesto van Crne Gore i odluke koju je donio arbitražni tribunal u Crnoj Gori ako je na postupak primijenjeno strano pravo. Arbitražna odluka koja je donijeta od strane arbitražnog tribunala na teritoriji Crne Gore, ima snagu izvršne isprave, dok se za izvršenje strane arbitražne odluke zahtijeva sprovođenje postupka njenog priznanja.

Zakon i u ovom dijelu prati Model zakona, koji je usklađen sa izuzetno uspješnom Konvencijom o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka (Njujorška konvencija) koja se primjenjuje u više od 140 zemalja svijeta.

Postupak priznanja i izvršenja pokreće se zahtjevom, pred nadležnim sudom.

Priznanje i izvršenje arbitražne odluke može se odbiti samo u slučajevima koji su predviđeni Zakonom i ukoliko stranka dokaže da: sporazum o arbitraži nije punovažan po pravu koje su stranke sporazumom odredile ili po pravu države u kojoj je ta odluka donijeta; stranka protiv koje je arbitražna odluka donijeta nije bila uredno obaviještena o imenovanju arbitra ili o arbitražnom postupku ili iz drugog razloga nije mogla da iznese svoja sredstva; se odluka odnosi na spor koji nije bio obuhvaćen sporazumom o arbitraži ili su odlukom prekoračene granice tog sporazuma. Ako se utvrdi da se dio odluke kojim su prekoračene granice sporazuma o arbitraži može odvojiti od ostalog dijela odluke, moguće je djelimično odbijanje priznanja i izvršenja te odluke; arbitražni tribunal ili arbitražni postupak nijesu bili u skladu sa sporazumom o arbitraži ili ako takvog sporazuma nema, u skladu sa pravom države u kojoj je mjesto arbitraže; odluka još nije postala obavezujuća za stranke ili je tu odluku poništio ili obustavio od izvršenja sud države u kojoj ili na osnovu čijeg prava je odluka donijeta.

Zakonom se propisuju još dva razloga za odbijanje priznanja i izvršenja na koja sud pazi po službenoj dužnosti: ukoliko po pravu Crne Gore predmet spora nije podoban za arbitražu ili su dejstva arbitražne odluke u suprotnosti sa javnim poretком Crne Gore.

U postupku odlučivanja o predlogu za priznanje i izvršenje, sud će se ograničiti na ispitivanje postojanja uslova koji su predviđeni Zakonom. Sud o priznanju i izvršenju odlučuje rješenjem koje mora biti obrazloženo, a protiv kojeg se može izjaviti žalba Apelacionom sudu Crne Gore u roku od 15 dana od dana dostave rješenja o priznaju.

### **Prelazna i završna odredba i stupanje na snagu (čl. 54 i 55)**

Kako trenutno postupak pred arbitražama reguliše Zakon o parničnom postupku, u prelaznoj i završnoj odredbi, propisano je da će danom stupanja na snagu Zakona o arbitraži prestati da važe relevantne odredbe Zakona o parničnom postupku.

Odredbe Zakona o parničnom postupku koje se odnose na arbitražni postupak ne obuhvataju pravila o priznanju i izvršenju strane arbitražne odluke, već to pitanje trenutno reguliše Zakon o međunarodnom privatnom pravu, čije će odredbe stupanjem na snagu ovog Zakona, prestati da važe.

Za stupanje na snagu Zakona o arbitraži, predviđen je *vacatio legis* od 8 dana od dana objavljivanja u »Službenom listu Crne Gore«. Standardni *vacatio legis* predviđen je kako bi se u

što kraćem roku počela primjena zakona koji je značajan i sa pravnog i ekonomskog aspekta, a koji, generalno, ne sadrži novine koje bi sistem prihvatio sa teškoćom, posebno imajući u vidu da i trenutno važeće odredbe Zakona o parničnom postupku i Zakona o međunarodnom privatnom pravu, u značajnoj mjeri prate Model zakon i Njujoršku konvenciju.

## **V PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA**

Rješenja predviđena Predlogom zakona o arbitraži ne zahtijevaju obezbjeđenje dodatnih finansijskih sredstava za sprovođenje zakona.